

DEPOZITUL APARAT COMPLEMENTAR. ORGANIZARE ȘI FUNCȚIONARE

Abstract: *From the very beginning when the documentary archives of ASTRA Museum were organized the problem of classifying the whole existing documents was the major target. The documents were grouped into distinctive compartments which were well defined in times such as: the image archive, the archive of written scientific documents and the ethnographical library.*

The deposit of auxiliary materials is an important component part of ASTRA Museum because here are conserved and preserved extremely valuable materials that most often complete the museum collections when used for exhibitions. The archive fund was enlarged through acquisitions and donations from collaborators and museum friends.

The image archive has the following collections: the photos (documentary photos, photo films, documentary graphics and negatives on glass), the slides and the drawings.

The conservation of imagery archive is an important objective for ASTRA Museum and thus the lifetime of the photographic materials is prolonged.

Începând din a doua jumătate a secolului al XX-lea, în toate muzeele de etnografie și de artă populară din România s-au înregistrat creșteri semnificative ale patrimoniului cultural, material. Instituțiile de cultură și-au intensificat activitățile de cercetare științifică bazate pe cercetări efectuate în teren, în biblioteci sau arhive. Problematika aparatului documentar este foarte importantă, la baza dezvoltării sale aflându-se o concepție nouă, modernă, privind rolul jucat, în zilele noastre, de muzeu. Pentru organizarea sa dispunem de căi și metode multiple, precum: cercetarea științifică, realizarea de expoziții (permanente sau temporare), conferințe și sesiuni științifice (naționale și internaționale). Două activități esențiale pentru profesionalizarea muncii muzeografice au rămas în obscuritate atâta vreme cât ele se practicau în interiorul fiecărui muzeului. Este vorba despre modernizarea documentării și reintegrarea în sistemul de valori patrimoniale a unor colecții marginalizate, care au avut doar un rol *complementar*.

Responsabilitatea Muzeului ASTRA față de propriile colecții, dar și nevoia de informații, a impus inițierea și apoi organizarea unui proiect, aprobat în anul 1990 de Ministerul Culturii, pentru crearea unui departament modern, specializat, ce urma să se ocupe de activități specifice unui centru de documentare în etnologie. Astfel și-a început activitatea *Centrul de Informare și Documentare în Etnologie „Cornel Irimie”*, secție a Complexului Național Muzeal ASTRA ce poartă numele celui care a fost inițiatorul *Secției de Artă Populară Românească* a Muzeului Brukenthal (1956) și ctitor al muzeului în aer liber din Dumbrava Sibiului.

Concret, s-a trecut mai întâi la o evaluare

- a colecțiilor și a sistemului de evidență de care beneficia muzeul la acea dată,
- a nevoilor de prelucrare superioară a datelor (și de transferare a lor de pe suportul clasic pe unul electronic), pentru regăsirea lor automată, pe criterii specifice fiecărui tip de colecție,
- a personalului de care era nevoie pentru prelucrarea datelor.

În organizarea arhivelor documentare păstrate la Muzeul ASTRA s-a impus, încă de la început, problema clasificării întregului material. Acesta a fost grupat în trei compartimente distincte, care s-au conturat și s-au definitivat în decursul anilor: arhiva de imagini, arhiva științifică de documente scrise și biblioteca de etnografie.

În cele ce urmează vom prezenta *Depozitul Aparat complementar*, locul unde se păstrează arhiva de imagine, criteriile care au stat la baza constituirii sale, modul în care este organizat și cum funcționează astăzi.

Depozitul constituie un sector important al Muzeului ASTRA aici fiind conservat un material extrem de valoros, ce completează celelalte colecții muzeale. Îmbogățirea fondurilor s-a făcut prin achiziții (atunci când au existat finanțele necesare) și prin donații de la colaboratori și prieteni ai muzeului.

Arhiva de imagini adăpostește următoarele colecții:

I. FOTOTECA:

1. Fotografii documentare (72.132 piese la sfârșitul anului 2009) și **Filme fotografice** (3.927 piese la sfârșitul anului 2009) realizate de fotografii instituției (în cele mai multe cazuri) sau de muzeografi, în timpul cercetărilor de teren sau în depozitele proprii, cu prilejul manifestărilor culturale desfășurate în cadrul muzeului (expoziții, târguri, festivaluri etc.). Se remarcă un număr impresionant de fotografii ce ilustrează obiecte de uz casnic și gospodăresc, de recuzită ceremonială, țesături și piese vestimentare, monumente reconstruite în muzeul din Dumbrava Sibiului.

Aceste imagini au o mare valoare științifică fiind utile muzeografilor în întocmirea documentației aferentă demersurilor de conservare, restaurare și, mai ales, strămutare și reconstrucție a monumentelor și instalațiilor de arhitectură tradițională în spațiul muzeului. După intrarea fotografiilor în gestiunea conservatorului responsabil, se desfășoară o serie de operații de evidență, începând cu completarea descrierii fiecărei imagini de către muzeograf și terminând cu inventarierea propriu-zisă, operațiune efectuată de conservatorul-gestionar. Încă din primii ani de activitate ai arhivei de imagine s-au executat fotografii-martori după toate imaginile de pe negativele pe film. Evidența este ținută în registrul inventar, separat pentru fotografii și pentru filme, unde sunt înregistrate date cu privire la localitatea din care s-a luat imaginea, descrierea fiecărei fotografii sau clișeu al filmului, data executării lor, dimensiuni, valoarea de achiziție etc.

Recomandări privind conservarea fotografiilor și filmelor

Fotografiile sunt așezate în dulapuri de lemn, în ordinea înregistrării lor în gestiune. O umiditate relativă scăzută, o temperatură constantă și absența din depozit a substanțelor poluante sau chimice, sunt necesare pentru o conservare de lungă durată a fotografiilor. Combinația dintre umiditate în exces și temperatură ridicată poate produce stricăciuni iremediabile.

Însemnările manuscrise făcute cu cerneală se pot șterge atunci când fotografiile sunt expuse timp îndelungat la lumină sau în cazul în care, accidental, ajung în contact cu apa. O informație nouă se scrie pe spatele imaginii, cât mai aproape de margini. Nu se îndoaie și nu se rulează imaginea. Nu se atașează alte documente de fotografie cu agrafe de birou sau ace.

Filmele fotografice se păstrează în cutii de carton și folii, fiind așezate în ordina numerelor de inventar. Temperatura ideală pentru conservare este de 20° C; temperaturile scăzute din depozit nu dăunează ci pot prelungi viața negativelor pe film.

Praful acumulat poate fi îndepărtat cu ajutorul unei pensule cu păr moale. Pentru suprafețele intacte se utilizează curățirea uscată cu materiale speciale, recomandate de un specialist în restaurarea fotografiilor.

2. Colecțiile **Grafică documentară** (2.847 piese la sfârșitul anului 2009) și **Clișee pe sticlă** (1.463 piese) reunesc fotografii, litografii, cărți poștale, clișee pe sticlă considerate documente iconografice, importante pentru cercetarea etnografică. Prima colecție amintită reflectă, prin imaginile păstrate, o parte din lumea transilvăneană, momente festive din viața omului sau a comunităților rurale, monumente de arhitectură, case, biserici, instalații tehnice, obiceiuri tradiționale, porturi populare de sărbătoare. Nucleul de bază l-a constituit Fondul ASTRA, având peste 300 de fotografii, multe dintre ele fiind expuse în 19 august 1905, la inaugurarea Muzeului *Asociațiunii*. Acest nucleu a fost completat ulterior cu alte fotografii realizate în ateliere ce au funcționat în Transilvania, la sfârșitul secolului al XIX-lea și în prima jumătate a secolului al XX-lea, provenite din donații de la colecționari și din achiziții. Se evidențiază fondul Glatz – Asboth – Fischer care cuprinde imagini din cel mai longeviv și renumit atelier fotografic sibian, situat în Piața Mare.

Printre fotografiile ce se regăsesc în cadrul colecție mai amintim pe Wilhelm Auerlich, Hermann Büchner, Rudolf Czeck, Julia Herter, Alexander Maierhofer etc.

Inventarierea pieselor din cele două colecții în registre inventar se face asemănător fotografiilor documentare fiind menționate: descrierea imaginii, autorul, datarea, materialul, tehnica, localitatea unde a fost realizată imaginea, dimensiunile fotografiei etc.

Recomandări privind conservarea.

Atât fotografiile cât și clișeele pe sticlă se păstrează în plicuri din hârtie cu PH neutru, pentru protecție împotriva efectelor produse de temperatură, lumină și umezeală. Temperatura din depozit nu trebuie să depășească 20° C. Umiditatea relativă optimă recomandată este cuprinsă între 30-50%. Suprafața fotografiei sau a clișeului pe sticlă poate fi ștersă de praf cu ajutorul unei pensule cu păr moale. Nu se recomandă altă metodă de curățire deoarece suprafețele neprotejate sunt foarte sensibile la cea mai fină atingere. În timpul mănuirii lor se urmărește să nu se îndoaie marginile și colțurile fotografiilor. Clișeele pe sticlă nu trebuie expuse la lumină timp îndelungat. Ele pot suferi deteriorări mecanice precum: zgârieri, spargerii sau amprente digitale.

II. DIATECA (10.636 piese la sfârșitul anului 2009) păstrează imagini privind creația artistică tradițională (obiecte din ceramică, lemn, os), aspecte legate de obiceiuri tradiționale din Transilvania (spre exemplu: obiceiuri de iarnă de la Rucăr, obiceiuri de nuntă din zona Sibiului), piese aparținând colecțiilor proprii (spre exemplu: furci de tors, vase ceramice).

În registrul inventar se înregistrează (în ordinea intrării în colecție): localitatea în care s-a realizat imaginea, descrierea, data execuției imaginii, formatul.

Multe diapozitive sunt folosite de muzeografi ca material didactic în cadrul programului de pedagogie muzeală, precum și pentru ilustrarea tipăriturilor pregătite în cadrul Editurii „ASTRA Museum”.

Recomandări privind conservarea. Diapozitivele, încadrate în rame metalice sau în passe-partout-uri de hârtie, se păstrează în dulapuri de lemn special concepute, respectându-se condițiile de umiditate și de temperatură optime, din depozit.

III. DESENOTECA (6.808 piese la sfârșitul anului 2009) completează fototeca și colecția de diapozitive. Cu ajutorul desenelor se pot reprezenta mai exact unele aspecte sau unele detalii care nu pot fi redată cu ajutorul fotografiilor. Majoritatea desenelor au fost lucrate în tuș sau în acuarelă și ilustrează: porturi populare specifice pentru zonele din sudul Transilvaniei (costumul în ansamblul lui, croiuri, detalii de ornamentică), ceramică românească și săsească (diverse forme și motive ornamentale), obiecte din lemn, unelte agricole, planuri ale caselor tradiționale și ale atelierelor meșteșugărești, detalii și mecanisme de funcționare ale instalațiilor populare. Se remarcă în mod deosebit desenele semnate de Iuliana Fabritius Dancu, grafician de renume, etnograf, organizator de expoziții de desen și schițe pe teme etnografice și artă populară atât în țară cât și în străinătate.

Recomandări privind conservarea. Desenele se păstrează în mape din carton, în poziție orizontală, în dulapuri de lemn, pentru a fi ferite de praf și umezeală.

Conservarea pieselor ce constituie arhiva de imagine reprezintă un obiectiv important pentru Complexul Național Muzeal ASTRA. Este binecunoscut faptul că în zilele noastre se urmărește prelungirea duratei de viață a materialelor fotografice. Modul prin care o fotografie s-a păstrat de-a lungul timpului a fost determinat de substanțele și materialele folosite de fotograf, precum și de mediul în care au fost ținute până la intrarea lor în colecțiile muzeului.

Deteriorarea pieselor gestionate în cadrul *Depozitului Aparat complementar*, poate fi redusă considerabil, respectându-se următoarele:

- observarea precauțiilor necesare pentru depozitare și manipulare;
- păstrarea imaginilor fotografice în condiții optime de temperatură, umiditate și lumină, cu valori cuprinse între parametrii recomandați;
- protejarea fotografiilor din colecția de Grafică documentară și a clișeelelor pe sticlă în hârtie cu PH neutru pentru o bună protecție împotriva factorilor externi de degradare: praf, murdărie, materiale acide, benzi adezive, agrafe metalice etc.;
- mânuirea corectă a pieselor, utilizând mănuși de bumbac și pregătirea unei suprafețe de lucru curate și suficient de mare, pentru evitarea fisurilor, crăpăturilor, spargerilor, amprentelor digitate etc.;
- executarea și utilizarea copiilor, de o calitate superioară, în locul fotografiilor originale;
- consultarea unor restauratori de fotografii în problemele depozitării și manipulării pieselor din depozit
- digitizarea colecțiilor și introducerea informațiilor referitoare la materialul fotografic în baze de date accesibile pe internet, în conformitate cu legislația în vigoare privind drepturile de autor.

BIBLIOGRAFIE:

- Eastman Kodak Company, *Conservation of Photographs*, Kodak Publication F-40, Rochester, New York, Eastman Kodak Company, 1985.
- Florescu, Radu, *Bazele muzeologiei*, București, 1994.
- Grama, Ana, *Centrul de informare și documentare în etnologie „Cornel Irimie”. Prima restaurare a unui edificiu medieval din Sibiul vechi - Piața Mică (1997)*, în: „Muzeul ASTRA. Istorie și destin, 1905-2000”, Sibiu, Editura „ASTRAMuseum”, 2002, p. 349-356.
- Oberländer-Târnoveanu, Irina, *Un viitor pentru trecut. Ghid de bună practică pentru păstrarea patrimoniului cultural*, București, 2002.

Româncă din Mohu torcând, județul Sibiu
Romanian woman spinning, Mohu, Sibiu county

Țărani sași la arat, Slimnic, județul Sibiu
Saxon peasants ploughing, Slimnic, Sibiu County

Familie de români din Săliște, județul Sibiu
Romanian family from Săliște, Sibiu County

Familie de români din Poiana Sibiului
Romanian family from Poiana Sibiului